

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek

w sprawie z powództwa Prokuratora Prokuratury Rejonowej Katowice-Zachód w Katowicach działającego na rzecz B. M.

przeciwko F. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i M. K.

o stwierdzenie nieważności umowy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 listopada 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 31 marca 2021 r., sygn. akt VI ACa 883/18,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach, działając na rzecz B.M. wniósł przeciwko F. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o stwierdzenie nieważności umowy pożyczki pieniężnej nr [...] zawartej przez pozwaną spółkę i B. M..

Pismem z 26 września 2017 r. powód zmienił powództwo, pozywając dodatkowo M. K. i wnosząc o stwierdzenie nieważności umowy przeniesienia (zwrotnego) własności nieruchomości, oświadczenia o poddaniu się egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c. oraz oświadczenia o ustanowieniu hipoteki umownej.

Wyrokiem z 19 września 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie stwierdził nieważność umowy pożyczki pieniężnej nr [...] zawartej w dniu 28 czerwca 2016 r. w Warszawie pomiędzy B. M. a F. spółką z o.o. w W. (pkt 1); oddalił powództwo

przeciwko F. spółce z o.o. w W. w pozostałym zakresie (pkt 2); oddalił powództwo przeciwko M. K. w całości (pkt 3) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt. 4-5).

Wyrokiem z 31 marca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił obie apelacje.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę kasacyjną wywiodła pozwana spółka, zaskarżając go w części.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołała się na wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebę wykładni przepisów prawa wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarżąca sformułowała trzy zagadnienia prawne.

Po pierwsze, czy wprowadzenie przez ustawodawcę w art. 36a ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1357, dalej: „u.k.k.”) „górnej granicy pozaodsetkowych kosztów kredytu (który stosuje się do umów o kredyt konsumencki zawartych po 11.3.2016 r.), jakie strony mogą zastrzec w umowie, wyłącza możliwość badania przez Sąd tych kosztów oraz postanowień umownych w umowach pożyczek/kredytu dotyczących tych kosztów poprzez pryzmat przepisów o klauzulach abuzywnych (art. 385¹-385⁵ k.c.) oraz nieważności czynności prawnej/postanowienia umownego w związku z sprzecznością z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), jeżeli koszty ustalone umownie przez strony nie przekraczały limitu ustanowionego przez ustawodawcę w wyżej wymienionym przepisie art. 36a ust. 1 u.k.k.”;

Po drugie, czy w razie uznania, że Sąd jest uprawniony do badania kosztów oraz postanowień umownych opisanych powyżej oraz w sytuacji tam opisanej, to „czy w takim przypadku Sąd może stwierdzić, że takie postanowienie umowne dotyczące pozaodsetkowych kosztów kredytu jest niedozwolone (w świetle art. 385¹- 385⁵ k.c.) lub nieważne (w świetle art. 58 § 2 k.c.), pomimo, iż koszty te nie przekraczają limitu ustanowionego przez ustawodawcę w wyżej wymienionym przepisie art. 36a ust. 1 u.k.k.”;

Po trzecie, czy w przypadku, gdy postanowienie umowne dotyczące pozaodsetkowych kosztów kredytu zostanie uznane za nieważne lub niedozwolone w sytuacji opisanej powyżej: „za nieważne lub nieskuteczne należałoby uznać takie postanowienie umowne wyłącznie w zakresie w jakim wysokość pozaodsetkowego kosztu zostałby uznany za nienależny, to jest należałoby określić kwotę zasadną rynkowo a następnie postanowienie umowne przewidujące koszt pozaodsetkowy ponad kwotę ustaloną przez Sąd należałoby uznać za nieskuteczne lub nieważne?”, „za nieważne należałoby uznać umowę pożyczki w części – w zakresie takiego postanowienia umownego?”, „za nieważne należałoby uznać umowę pożyczki w całości?”.

Nadto, skarżąca wskazała na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji w sprawach cywilnych. Uzupełnia system środków zaskarżenia w modelu dwuinstancyjnego postępowania sądowego (por. art. 176 Konstytucji RP). Skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy nie może leżeć wyłącznie w interesie skarżącego, lecz musi być uzasadnione ważnymi kategoriami interesu publicznego, w tym potrzebą zapewnienia jednolitej wykładni i stosowania prawa, skoro konstytucyjnym obowiązkiem Sądu Najwyższego jest sprawowanie nadzoru nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane we wniosku o jej przyjęcie przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, mające znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a zarazem doniosłe dla systemu prawa i nowe – w znaczeniu nierozwiązane dotąd w orzecznictwie. Powołanie się na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz szczegółowego uzasadnienia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03;

z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z 26 września 2005 r., II PK 98/05; z 10 stycznia 2019 r., I UK 503/17; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18; z 30 listopada 2020 r., IV CSK 363/20).

Natomiast potrzeba wykładni przepisów prawa przez Sąd Najwyższy w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zachodzi, gdy są one źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekały się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych (postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15; z 27 kwietnia 2021 r., III USK 132/21). Skarżący powinien więc wskazać argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, przedstawić własną propozycję interpretacyjną oraz wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 października 2012 r., III SK 15/12; z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15; z 11 marca 2021 r., I USK 100/21).

Skarżąca nie sprostowała tym wymaganiom. Żadne z zagadnień prawnych sformułowanych w skardze nie jest nowe, a skarżąca nie wykazała rozbieżności w orzecnictwie.

Sąd Najwyższy w uchwale z 26 października 2021 r., III CZP 42/20 wyjaśnił już bowiem, że okoliczność, iż pozaodsetkowe koszty kredytu konsumenckiego nie przekraczają wysokości określonej w art. 36a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (obecnie tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 1083 ze zm.), nie wyłącza oceny, czy postanowienia określające te koszty są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.). Sąd Najwyższy posiłkując się orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości (wyroki TSUE z: 26 marca 2020 r., C-779/18, Mikrokasa S.A. i Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty przeciwko XO; 3 września 2020 r. w połączonych sprawach C-84/19, C-222/19 i C-252/19, m.in. P. S.A. przeciwko QJ) wykazał, że przepisy art. 36a u.k.k. nie określają pozytywnie, w sposób bezwzględnie wiążący, liczby, charakteru i konkretnej wysokości kosztów składających się na pozaodsetkowe koszty kredytu,

a jedynie wytyczają ramy, w których postanowienia umowy kredytu konsumenckiego, określające te koszty, muszą się mieścić. Korzystając ze swobody kontraktowej strony nie mogą pomijać dodatkowych, ustawowych ograniczeń swobody kontraktowej, wynikających z art. 385¹ i n. k.c. Stosowne postanowienia nie mogą kształtować ponoszonych przez kredytobiorcę-konsumenta pozaodsetkowych kosztów kredytu w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W kontekście rozpoznawanej sprawy Sąd Apelacyjny nie tylko więc miał prawo, ale i obowiązek upewnić się i zbadać, czy roszczenie nie opiera się na nieuczciwych postanowieniach umownych. Sąd Apelacyjny potwierdził, że pozwana spółka ukształtowała obiektywnie niekorzystną dla pożyczkobiorczynie treść umowy wykorzystując silniejszą pozycję. W konsekwencji Sąd Apelacyjny słusznie przyjął, że ustalenie opłaty przygotowawczej na poziomie 23% udzielonej kwoty pożyczki z tytułu rozpatrzenia wniosku o udzielenie pożyczki, przygotowanie i zwarcie umowy, było nietransparentne i niezgodne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

[as]